

«TRACTÀ DELS PIRINEUS, EL TRACTAT DELS PIRINEUS», DE NÚRIA SALES¹

En aquest article, l'autora fa una anàlisi de la gestació i el contingut de les disposicions relatives a la frontera entre els territoris de les monarquies francesa i espanyola, especialment la de Catalunya, establerta pel tractat de 1659 conegut com a Tractat dels Pirineus. L'autora enumera les falsedats i els prejudicis en què es va voler basar la nova frontera, des dels arguments falsos, parcials i tendenciosos adduïts pels negociadors *pro domo sua*, fins a les errònies apreciacions que n'han fet els polítics, els diplomàtics i els historiadors des del 1659 fins ara. La frontera establerta en aquest tractat ha estat qualificada de *lineal*, *geomètrica*, *racionalista*, quan els negociadors, i els seus assessors (i, destacadament, Peire de Marca), van fer servir amb més o menys èxit arguments historicistes, com els pretesos límits dels comtats pirinencs a l'edat mitjana, els de les províncies romanes de les Gàl·lies i les Hispànies, i la suposada àrea d'assentament de les tribus indígenes que hi vivien ja abans de la conquesta romana. Aquesta frontera també ha estat qualificada de *natural* i *geogràfica*, però no té res a veure amb la geografia: mentre que, des de la Catalunya occidental fins a l'Atlàntic, el Tractat serva silenci i sanciona, en conseqüència, la frontera existent des de l'edat mitjana, els únics canvis que hi introdueix són a la Catalunya oriental, on la monarquia francesa va aconseguir de prendre a la monarquia hispànica el Rosselló, el Conflent i l'Alta Cerdanya, establint-hi una línia fronterera del tot arbitrària que no tenia res a veure ni amb la geografia ni amb la història i que només responia a la voluntat francesa de quedar-se la part més extensa possible de territori i a la voluntat espanyola de perdre'n el mínim possible. D'aquest treball es desprèn que la monarquia hispànica no fou, en totes les negociacions i els tractats, tan abandonista com s'ha dit, potser amb l'excepció del Rosselló, que el rei de França ja tenia i que no volia amollar de cap de les maneres. Nosaltres hi afegirem que foren els Borbons espanyols els més desinteressats a recuperar el territori català perdut pels Àustria, tot i les diverses oportunitats que van tenir de fer-ho.

També aquest treball de Núria Sales, redactat amb el seu estil literari habitual, que el fa tan agradablement i interessantment llegidor —estil que es reflecteix força bé en el seu enigmàtic i escaient títol—, demostra no només que el Tractat de 1659 no va tractar gens els Pirineus, que amb prou feines hi són anomenats, i va tractar molt les terres alpines i renanes, sinó que, pel fet d'haver-se signat a l'extrem basc dels Pirineus —l'illa dels Faisans— i com si es volgués jus-

1. *Estudis d'Història Agrària*, núm. 17 (2004), p. 829-842 (ISSN 0210-4830).

tificar geogràficament una frontera tan arbitrària, el Tractat i la nova frontera es van identificar de tal manera amb els Pirineus que fins i tot d'aleshores ençà es va alterar el concepte mateix de la serralada pirinenca, que va quedar identificada amb la frontera francoespanyola, i van quedar exclosos del concepte de Pirineus tant la Serralada Cantàbrica, a l'oest, com les Corberes, a l'est, l'una i les altres considerades Pirineus des de l'antiguitat, i el Rosselló, considerat fins aleshores una plana entre dos braços dels Pirineus, les Corberes i l'Albera.

L'autora explica com el tractat dit *dels Pirineus* va donar, als habitants de les contrades catalanes ara frontereres, unes llibertats de domicili, pas i comerç a una i altra bandes de la frontera (potser per endolcir-los la píndola, pensem nosaltres), que també trobem en tractats anteriors que comportaven cessions de territoris entre sobirans. Aquests drets i aquestes llibertats es van anar restringint amb el transcurs dels anys, si bé no van desaparèixer mai del tot, i nosaltres hi afegirem que des del 1986, amb l'ingrés de l'Estat espanyol a l'aleshores Comunitat Econòmica Europea (CEE), s'hi han restablert plenament, si bé per la via del Tractat de la CEE.

L'autora fa al·lusions i aplica els conceptes de *frontera lineal* i *frontera zonal* a la nova frontera de 1659 i a les contrades que aquesta frontera va partir.

Més de la meitat del treball està constituïda per unes densíssimes notes on l'autora dóna compte de la bibliografia sobre el Tractat, de les diferents edicions i comentaris del seu text —amb alguna valoració crítica—, de les referències i opinions de diversos historiadors, de notes dels negociadors i dels seus assessors, de tractats anteriors i altres antecedents, alguns dels quals es remunten a l'edat mitjana, del contingut dels articles que van afectar Catalunya, i de tractats i acords francoespanyols posteriors sobre aquesta frontera. Hem de destacar que l'autora enumera i explica algunes de les invencions i falsificacions fetes per a influir en les negociacions, singularment les que va fer Peire de Marca, confessades posteriorment per ell mateix.

Desitgem que aquest interessant i no gaire extens treball sobre la fixació de la frontera nord-oriental del Principat de Catalunya al segle XVII, publicat en una revista especialitzada en història agrària, tingui la difusió que es mereix.

Sebastià Solé i Cot
Universitat Autònoma de Barcelona